

STEENMARTERS

IN EN OM
HET HUIS

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

HOE OM TE GAAN MET
STEENMARTERS IN DE
DIRECTE WOONOMGEVING

DE STEENMARTER

De steenmarter behoort tot de groep van marterachtigen, net als de otter, de das, de boommarter, de bunzing, de hermelijn en de wezel. Hij is ongeveer even groot als een kat, maar slanker en hij staat lager op zijn poten. De steenmarter heeft een vaalbruine vacht met een witte, gevorkte bef die uitloopt tot op de voorpoten. Daarin verschilt hij van de ook in ons land voorkomende boommarter, die een meer afgeronde, vaak gelige bef heeft. Kenmerkend voor beide marters is de lange, ruige pluimstaart. Op de steenmarter werd vroeger veel jacht gemaakt. Enerzijds gold hij als rover van pluimvee, anderzijds was de mens verzot op zijn prachtige pels. Tot 1942 stond de wet bejaging toe, sindsdien is de jacht op dit dier verboden. Het dier was bijna uitgestorven, niet alleen door de jacht, maar ook door de toenemende intensivering van de landbouw. Daarom is de steenmarter strikt beschermd in de Flora- en Faunawet. Pas in de jaren tachtig nam het aantal weer toe en niet alleen in het landelijk gebied. In het verspreidingsgebied kan men steenmarters ook in dorpen en steden aantreffen. Blijkbaar schuwt dit dier het leven in de nabijheid van de mens niet; hij is een zogenaamde cultuurvolger geworden.

VOEDSEL

De steenmarter is een roofdier, maar evenals de das, vos en boommarter eet hij zowel plantaardig als dierlijk voedsel. De samenstelling van zijn menu is afhankelijk van de plaats waar hij leeft en van het voedsel dat in verschillende jaargetijden beschikbaar is. Hij is een uitstekende vanger van ratten en muizen. Verder voedt hij zich met vogels, vruchten, wormen, wespenbroed en veel van wat wij aan eetbaars in onze stedelijke omgeving achterlaten.

LEEFOMGEVING

Een steenmarter vertoont zich niet graag op open terrein. Hij kiest het liefst zijn weg langs of door struikgewas. Overdag slaapt de steenmarter. Zijn slaappleeds wordt daarom ook dagrustplaats genoemd. Een steenmarter heeft binnen zijn leefgebied meerdere dagrustplaatsen, die hij afwisselend gebruikt. De meest voorkomende dagrustplaatsen zijn: takkenhopen, dichte struwelen, boomholten, maar ook kruipruimten en loze ruimten tussen plafonds en zolders van huizen en andere gebouwen, zoals scholen en schuurtjes. Structuurrijke groenstroken en goed ontwikkelde tuinen in een stadswijk met goed toegankelijke huizen zijn dan ook een belangrijk leefgebied voor de steenmarter. Een steenmarter komt ook voor in minder groene wijken, maar in een lagere dichtheid.

HEEFT U EEN STEENMARTER IN HUIS?

Een steenmarter laat verschillende sporen achter. Zo kunt u buiten of binnen uitwerpselen aantreffen. Normaal zijn de uitwerpselen 5-10 cm lang en 1,5 cm dik en ze hebben een spits puntje. De uitwerpselen bevatten vaak haren, veren, botresten en pitten van vruchten.

Soms kan men in de sneeuw of in opdrogende modder pootafdrukken aantreffen. De pootafdruk van een steenmarter onderscheidt zich duidelijk van die van een rat of een kat. Ook kan men krabsporen aantreffen. Deze zijn echter niet altijd even duidelijk.

Uitwerpselen steenmarter

steenmarter

kat

rat

Pootafdrukken

SOORTEN OVERLAST

Meestal wordt een steenmarter niet opgemerkt. Maar soms maken ze hun aanwezigheid nadrukkelijk kenbaar. De meest voorkomende klacht betreft geluidsoverlast. Steenmarters kunnen soms een stommelend geluid maken, zodat het net lijkt alsof er een inbreker in huis is. Hierin onderscheiden steenmarters zich van ratten en muizen, die veel minder en een meer trippelend geluid maken. Steenmarters maken gebruik van verschillende dagrustplaatsen, zodat de geluidsoverlast niet permanent is.

Een andere veel gehoorde klacht is die van stankoverlast. Steenmarters deponeren net als veel andere roofdieren hun uitwerpselen vaak op dezelfde plek: een latrine. De uitwerpselen, urine en prooïresten kunnen zich daardoor ophopen en voor stankoverlast zorgen. Vooral als er jongen zijn, kan dit gebeuren. In de zoogtijd (maart - juni) kan men soms de jongen horen piepen. Af en toe betreft een klacht een doorgebeten telefoon- of alarmkabel. Klachten over doorgebeten rubberonderdelen van auto's komen vaker voor (zie kader). Een andere, veel voorkomende klacht zowel in huizen als onder de motorkap van auto's is het loskrabben en beschadigen van isolatiemateriaal.

Hoewel het wel voorkomt dat een steenmarter een (kriel-)kip of (sier-)duif pakt, zijn de verhalen dat steenmarters bloeddorstige kippenmoordenaars zijn, meer hardnekkige fabels dan in overeenstemming met de werkelijkheid. Meestal heeft de steenmarter alleen belangstelling voor een ei of voor kuikens. Alleen bij het ontstaan van paniek in een kippenhok grijpt hij de kippen om zich heen.

BIJ OVERLAST: GEMEENTELIJK MELDPUNT VOOR ADVIES.

Steenmarters zijn zulke prachtige en betrekkelijk zeldzame dieren dat sommige mensen het heel bijzonder en boeiend vinden dit dier in huis te hebben. Bent u ze echter liever kwijt dan rijk of heeft u geluids- of stankoverlast dan kunt u zich melden bij uw gemeente. Gemeenten zijn sinds 2002 verantwoordelijk voor dit soort meldingen en hebben een meldpunt waar u vleermuizen en steenmarters in of bij u huis kunt melden. Meldingen zonder overlast kunt u echter niet kwijt bij de gemeente. Een dergelijke melding kunt u kwijt bij de Zoogdierverseniging VZZ (zie adressen).

De gemeente regelt bij overlast een bezoek door een gecertificeerde deskundige om vast te stellen of het echt om een steenmarter gaat en om de plaatselijke situatie te zien. Daarna krijgt u een advies over hoe om te gaan met de steenmarter(s) in uw huis. Afhankelijk van uw situatie helpt deze deskundige u dit advies uit te voeren of moet u dit zelf doen, binnen uw mogelijkheden. De kosten die u maakt voor het uitvoeren van dit advies zijn helaas voor eigen rekening. Voor schade aan gewassen en vee op agrarische bedrijven is wel een regeling.

Vertrouw niet meteen op mensen die reclame maken door briefjes bij de supermarkt en dergelijke als marteropruimer of marterdeskundige. Dit zijn vaak (niet altijd) beunhazen, die meer fout dan goed doen. Zo leert de ervaring. Raadpleeg uw gemeente om in contact te komen met een gecertificeerde deskundige zodat u zeker weet dat u goed wordt geholpen.

In Gelderland zijn de meeste meldpunten vanaf 2003 opgezet in samenwerking met Landschapsbeheer Gelderland en de Provincie Gelderland. Een aantal mensen met een speciale opleiding voor steenmarters die vaak werken bij een gemeente of een plaaggeediertebestrijdingsbedrijf hebben onder voorwaarden een algemene ontheffing om u te helpen om tot diervriendelijke wering te komen. Dit kan alleen onder zeer acute omstandigheden als andere middelen hebben gefaald.

Op deze manier bent u verzekerd van een deskundig advies om tot een oplossing te komen met respect voor de bedreigde status van het dier en met respect voor uw situatie en uw klacht.

WAT WORDT GEADVISEERD TEGEN OVERLAST

Vuistregel bij overlast door steenmarters is proberen het dier buitenshuis te houden. Hoe dat moet en wat het beste moment is, is in vrijwel elke situatie verschillend. Daarom is een advies altijd op maat. Treed nooit op zonder de gemeente te raadplegen: u bent geen deskundige en kunt meer fout dan goed doen!

VAN KLEINE INGREPEN TOT DIERVRIENDELIJKE WERING

Het advies kan kleine ingrepen inhouden, die het mogelijk maken dat de steenmarter u geen overlast meer bezorgd.

Alleen in het uiterste geval wordt dan diervriendelijke wering geadviseerd (maar dan ook alleen in het alleruiterste geval) omdat anders de strikte bescherming van dit dier niets meer voorstelt.

Diervriendelijk weren is vaak technisch goed mogelijk, maar er is wel een ontheffing voor nodig. Die moet de gemeente voor u regelen.

In een advies voor diervriendelijke wering moet voor u duidelijk worden vermeld hoe u dieren kunt weren uit uw huis, zonder mogelijk achtergebleven dieren op te sluiten. Als u de toegang tot een dagrustplaats wilt laten afsluiten, moet u vooral in de maanden maart, april, mei en juni erg oppassen. In deze maanden kunnen permanent jongen aanwezig zijn. Bij het afsluiten van het nest sterven de jongen de honger dood, waarna de stankoverlast zal toenemen. Houdt u zich aan het advies dat de gemeente u geeft.

VANGEN EN DODEN HEEFT GEEN ZIN

Een steenmarter vangen heeft geen zin, omdat het dier gewoon weer terug komt. Ook vangen en ver weg los laten heeft niet altijd zin, omdat de steenmarter ook in zulke gevallen terug kan keren naar zijn oude territorium. Proeven in Denemarken hebben dat uitgewezen.

Steenmarters communiceren via geursporen. Deze blijven ook na het verwijderen van het dier achter en trekken andere steenmarters aan, die het leeggekomen verblijf betrekken. Een verlaten territorium is meestal binnen één week weer bezet door een ander dier. Vangen en doden werkt dus niet en is gelukkig ook niet nodig, omdat bijna altijd wel een andere oplossing mogelijk is.

VOORKOMEN VAN SCHADE AAN PLUIMVEE EN SIERVOGELS

Als een steenmarter de kans ziet een ei uit een hok te pakken, zal hij dat niet laten. Dit kan worden voorkomen door hok, ren, volière en dergelijke 's nachts goed te sluiten. Stevig gaas (maaswijdte max. 25 mm) moet het hok ook aan de bovenkant afsluiten. Een opening vanaf 5- 6 cm diameter is al voldoende voor een steenmarter om binnen te kunnen komen.

Voor particulieren bestaat geen mogelijkheid voor financiële vergoeding voor schade die door een steenmarter wordt aangericht. Die mogelijkheid bestaat wel voor bedrijfsmatig geleden schade (bijvoorbeeld pluimveefokkerij), mits de betrokkene de nodige preventie maatregelen heeft genomen en er sprake is van overmacht. De kans is overigens groot dat de eventuele schade door een Amerikaanse nerts of bunzing en niet door een steenmarter is veroorzaakt. Deze schade wordt niet vergoed.

MARTERVERBLIJF AANLEGGEN IN UW TUIN

Indien u in een omgeving woont die in principe geschikt is voor marters en u wilt op een vriendelijke manier de kans

verkleinen dat een steenmarter zijn intrek neemt in uw huis, dan kunt u er voor kiezen een marter-takkenhoop in uw tuin te bouwen.

Als u een marter-takkenhoop in uw tuin bouwt, moet u er voor zorgen dat de takkenhoop vrij is van tocht en met natuurlijk materiaal zoals blad, stro en dergelijke wordt gevuld. Verder moet het droog zijn.

De takkenhoop wordt aangelegd met 9 stoeptegels als vloer, muurtjes van baksteen (2-3 bakstenen hoog) en 9 stoeptegels als plafond. Daarbovenop komt een laag van minimaal 0,5 m – 1 m takken of snoeiafval (hoe meer hoe beter). Drie of minimaal twee in/uitgangen kunnen in de muurtjes worden uitgespaard. De takkenhoop moet op een gunstige plek liggen. Door op en om het huisje begroeiing aan te brengen wordt het in zijn omgeving opgenomen. Dit heeft voorts een positief effect op de rustige ligging.

Steenmarters zijn strikt beschermd, ook als ze in uw huis opduiken. De dieren mogen in de meeste gevallen niet worden gevangen of gedood, zelfs niet als ze u schade berokkenen. Maar bent u dan het slachtoffer van die bescherming? Geenzins, want een goede oplossing voor uw probleem is in veel gevallen goed mogelijk. Gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor een advies op maat.

STEENMARTERS EN AUTO'S

Steeds vaker wordt de laatste jaren schade geconstateerd aan (bougie)kabels, waterslangen, rubberen manchetten en isolatiemateriaal onder de motorkap van auto's. Hoewel dit ook door muizen kan worden veroorzaakt, blijkt het in veel gevallen om steenmarters te gaan.

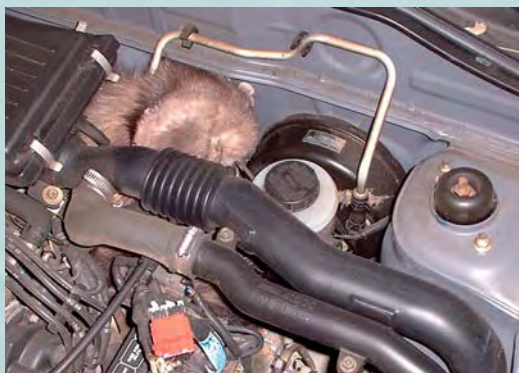
Ter geruststelling: in de meeste gevallen dat een steenmarter een auto bezoekt, zal er niets gebeuren. Schade aan bekabeling en koelsslangen wordt slechts in een relatief klein aantal auto's aangericht. Schade aan remleidingen door steenmarters is tot op heden nog nooit vastgesteld. Bepaalde maatregelen zijn te treffen om steenmarters uit uw auto te weren.

WAAROM KRUIPEN STEENMARTERS IN AUTO'S?

Steenmarters blijken geen voorkeur te hebben voor bepaalde automerken en evenmin voor diesel- of benzinemotoren. In tegenstelling tot katten heeft ook een warme motor geen extra aantrekkingskracht voor steenmarters. Wat maakt een motorruimte van een auto dan wel aantrekkelijk voor een steenmarter?

Steenmarters zijn op de eerste plaats zeer nieuwsgierige dieren die hun leefgebied tot in alle hoeken en gaten verkennen. Overal waar ze kunnen komen, zullen ze zoeken naar ruimten waar ze, met name overdag, veilig kunnen slapen. Hoe kleiner en hoe beter verstopt, des te veiliger is hun schuilplaats. Motorruimten blijken aan deze eisen te voldoen, vooral op plaatsen waar weinig alternatieve dekking aanwezig is.

Schade aan isolatiemateriaal ontstaat doordat de steenmarter probeert om achter het isolatiemateriaal een warme en goed verborgen slaapplek te vinden. Door uitscheuren van de isolatie kan een flinke ravage ontstaan. Hun nieuwsgierigheid blijft soms niet beperkt tot het zoeken naar een geschikte

Dit komt gelukkig niet vaak voor: een steenmarter die gaat slapen in uw auto.

ruimte maar ook tot het testen van alle aanwezige enigszins beweegbare en flexibele materialen. Vooral bij jonge dieren is dit een vorm van speels gedrag.

Een andere reden waarom steenmarters interesse hebben voor bepaalde auto's wordt veroorzaakt door geursporen. Steenmarters zijn territoriale dieren: vooral de mannetjes dulden elkaar in het voorjaar en de zomer niet. Dat hangt samen met de ranstijd. Op het moment dat een steenmartermannetje geur-

sporen van een vreemde man in zijn territorium bemerkt, zal hij er alles aan doen om deze indringer te verwijderen. Gevechten zijn hierbij niet uitgesloten. Een auto die door een steenmarter is bezocht, heeft daardoor ook geursporen van die marter gekregen. Komt deze auto in het territorium van een andere steenmarter, dan zal deze proberen om zijn eigen geursporen er weer op aan te brengen. Het kan voorkomen dat de agressie op de kunststoffen onderdelen van de motor wordt afgereageerd. Auto's die op deze manier door steenmarters zijn bezocht hebben de kans om herhaalde schade op te lopen vooral als ze 's nachts regelmatig in verschillende steenmarterterritoria staan geparkeerd.

Hier is de isolatie van de motorkap beschadigd door een steenmarter

HOE KAN EEN STEENMARTER UIT UW AUTO WORDEN GEWEERD?

Het beste is natuurlijk een afgesloten garage, maar dat zal niet voor alle auto's mogelijk zijn. Voor een aantal automerken zijn (met name in Duitsland) kunststofplaten beschikbaar die onder de motorruimte kunnen worden geplaatst. Op de randen hiervan is een schrikdraadsysteem aangebracht dat afdoende werkt. Er zijn ook systemen, waarbij op een aantal plaatsen onder de motorcap waar een marter zich zou kunnen ophouden, metalen plaatjes worden aangebracht die eveneens een stroomschok geven bij aanraking. Vaak is dit systeem gecombineerd met een ultrasone geluidsbron. Ultrasoon geluid alleen werkt in een aantal gevallen ook, maar dat is aanzienlijk minder bedrijfszeker, omdat marters er eerder aan kunnen wennen en omdat ook hiervan de bedrading nog wel eens wordt doorgebeten.

Nadat er marterschade is geweest aan de motor, is het belangrijk de gehele motorruimte goed schoon te maken om zo alle geursporen zo goed mogelijk te verwijderen. Een goedkopere, maar wat minder effectieve manier om een

marter uit de auto te houden, is om een stuk gaas tussen de voorwielen onder de auto te leggen. In eerste instantie zal een steenmarter zich er door laten afschrikken omdat het iets nieuws is. Mocht hij zijn nieuwsgierigheid overwinnen, dan zal bij het aanraken het gaas gaan bewegen en mogelijk ook wat geluid geven. Ook dat zal weer een schrikreactie teweegbrengen. Toch zijn er marters die hieraan zullen wennen.

In de meeste, nieuwere auto's zijn al een aantal voorzorgsmaatregelen genomen waardoor de kans op bijtschade geringer is. Kabels zijn gebundeld in buizen van harde kunststof. Problemen zijn er nog steeds bij waterslangen en bougiekabels, maar ook hiervoor zijn in Duitsland al beschermpijpen/hulzen beschikbaar.

COLOFON

Auteurs:

Dhr. A. Kaper (Stichting Landschapsbeheer Gelderland) en Dhr. G. Müskens (Alterra).

Tekeningen steenmarters: J. Brinkman, naar foto's van Alterra

Tekeningen pootafdrukken en uitwerpselen: Th. H. Bredsdorff (Denemarken)

Tekening Marter-takkenhoop: Renée Müskens

Kaartjes: Alterra

Foto's steenmarter in auto en vraatschade motorklep: Gerard Müskens

Foto steenmarter voorpagina: Foto Natura

De tekst en afbeeldingen in de folder zijn gebaseerd op FOLDER IKC-NBLF NR. 5 1993 Wageningen, ISSN 0927-7455 (uitverkocht).

Uitgave 2006. Stichting Landschapsbeheer Gelderland

ADRESSEN

Voor informatie hoe steenmartermeldingen in uw gemeente worden afgehandeld, kunt u terecht bij het meldpunt van uw eigen gemeente. Over het algemeen is dat te bereiken onder het algemene telefoonnummer of het meldnummer voor overlast van plaagdieren.

Informatie over wijze van afhandeling van steenmarter- en vleermuismeldingen in Gelderland:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Postadres: Rozendaal 2a, 6891 DA Roosendaal
Telefoon: 026 - 35 37 444
info@landschapsbeheergelderland.nl
www.Landschapsbeheergelderland.nl

Informatie over leefwijze en voorkomen van inheemse zoogdieren; Meldingen van steenmarters zonder overlast:

Zoogdiervereniging VZZ
Oude Kraan 8, 6811 LJ, Arnhem
Telefoon: 026-37 05 318
zoogdier@vzz.nl
www.vzz.nl

Opvang van dassen en boommarters (24 uur bereikbaar); advies over opvang van andere marterachtigen, waaronder steenmarters:

Vereniging Das & Boom
Rijksstraatweg 174, 6573 DG Beek-Ubbergen
Telefoon: 024-68 42 294
dasenboom@dasenboom.nl
www.dasenboom.nl

Voor bedrijfsmatige schade door steenmarters kunt u contact opnemen met:

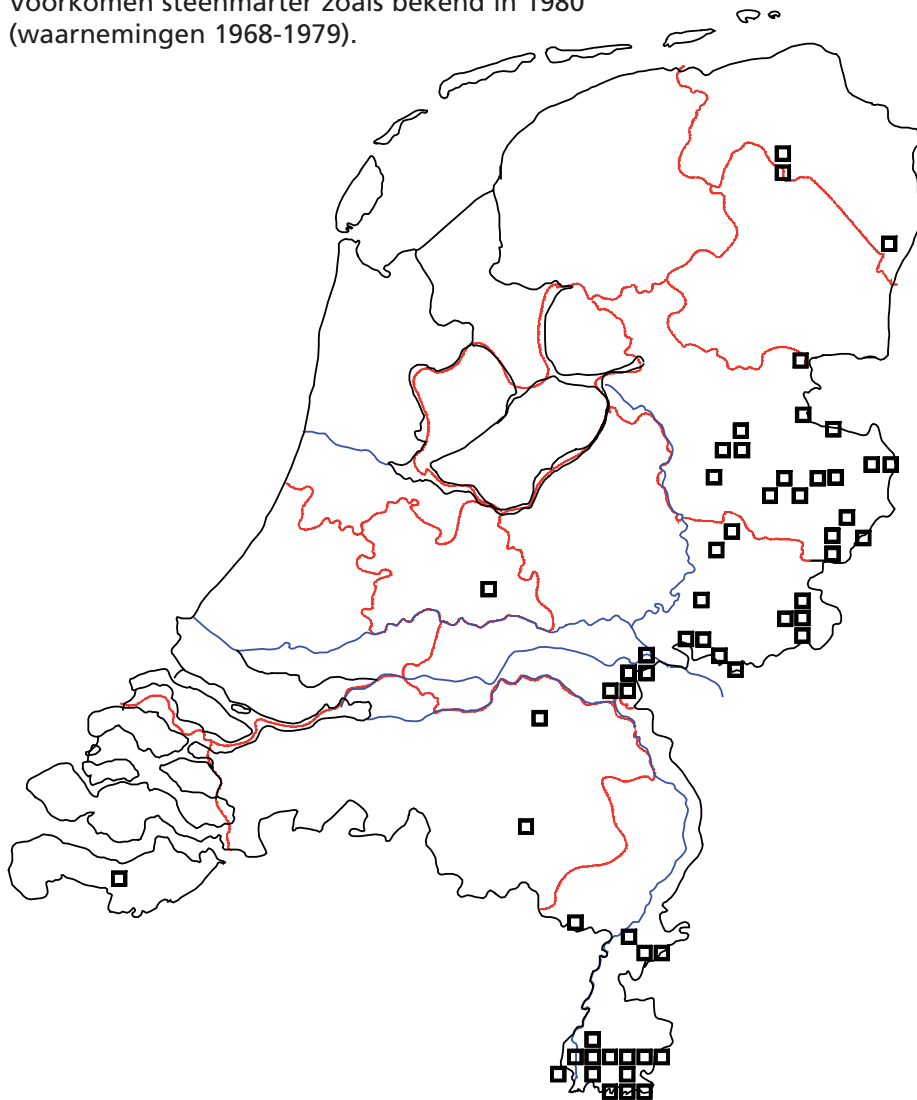
Faunafonds
Burgemeester de Raadsingel 59
Postbus 888, 3300 AW Dordrecht
Telefoon: 078 - 63 95 375
info@faunafonds.nl (voor algemene informatie)
www.faunafonds.nl

Op de website kunt u vinden wat wel en niet wordt vergoed. Ook kunt u een verzoekschrift faunaschade downloaden. Deze formulieren zijn ook telefonisch te bestellen bij het LNV-Loket: 0800-2233322.

KAART 1980

Voorkomen steenmarter zoals bekend in 1980
(waarnemingen 1968-1979).

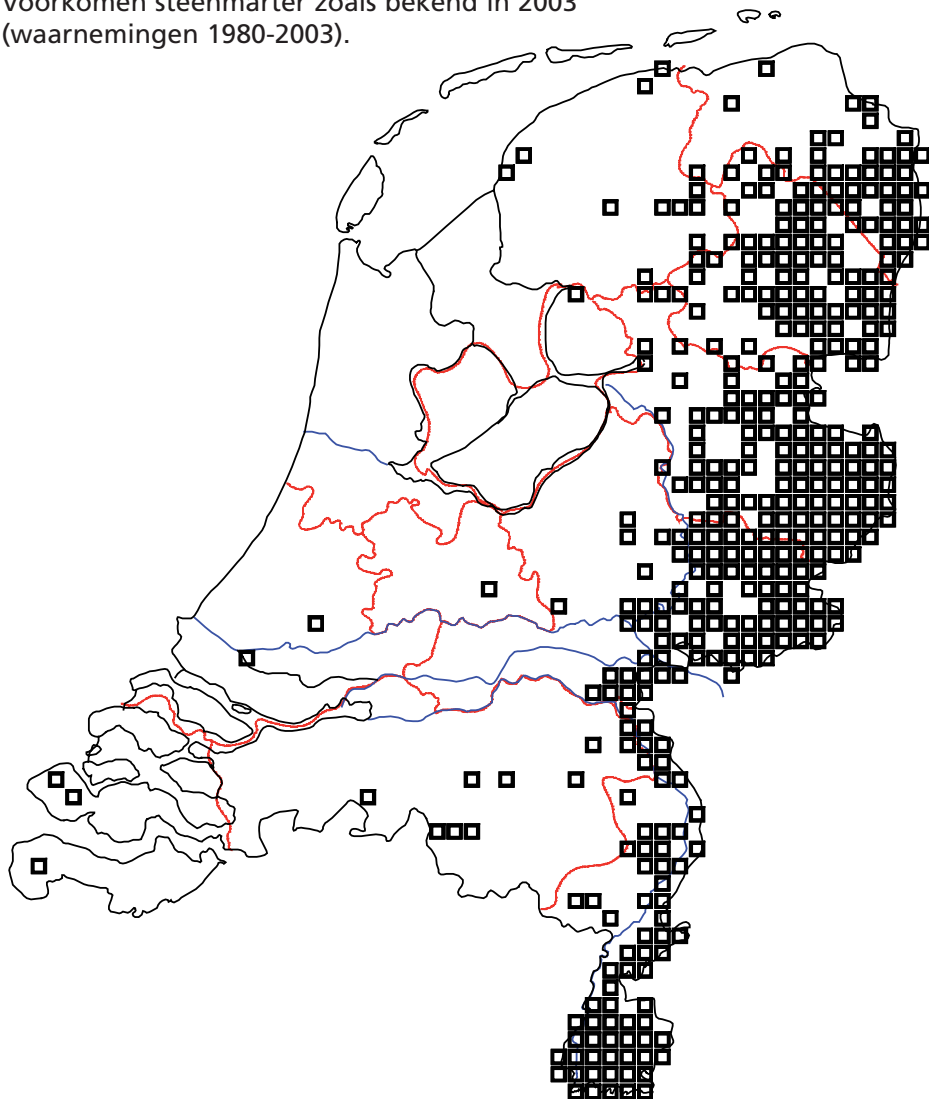

Bron: Alterra

KAART 2003

Voorkomen steenmarter zoals bekend in 2003
(waarnemingen 1980-2003).

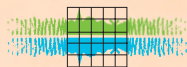
Bron: Alterra

STEENMARTERS

IN EN OM
HET HUIS

TV en film zijn voor veel mensen de enige mogelijkheid om een blik te werpen op het leven van dieren in het wild. Maar er zijn ook diersoorten die de menselijke nabijheid zoeken, bijvoorbeeld door woningen of schuren als verblijfplaats te kiezen. De steenmarter is zo'n dier. Wist u dat in sommige delen van Nederland steenmarters gewoon midden in de stad voorkomen? Het kan heel boeiend zijn om zo'n zeldzaam dier in de tuin of aan huis te hebben. Maar er kunnen ook hinderlijke kanten aan zitten. Daarom is het goed om iets van ze af te weten.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Rosendaal 2A, 6891 DA Rozendaal, Tel. 026-353 74 44

De uitgave is mogelijk gemaakt door ondersteuning van:

Provincie Noord-Holland (tekst/tekeningen)

Nationale Postcodeloterij

provincie
GELDERLAND

Met medewerking van de:

Provincie Gelderland

Zorg voor ons landschap

RUIMTE VOOR PLANT EN DIER

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het verbeteren van leefgebieden voor planten en dieren krijgt daarbij speciale aandacht. Elke provinciale organisatie beschikt over de specifieke kennis die nodig is om de regionaal sterk verschillende leefgebieden ook op kleine schaal in stand te houden, zoals in boomgaarden en groenstroken. dat verzekert een levend landschap voor de toekomst.